

9. Про затвердження Положення про порядок затвердження та погодження статутів вищих та професійно-технічних навчальних закладів у Міністерстві освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 27 жовтня 1999 р. № 370 / Міністерство освіти і науки України. *Офіційний вісник України*. 1999. № 47. С. 274. Ст. 2326.

10. Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2018 році: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 р. № 556 / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 133.

11. Про затвердження Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2013 р. № 306 / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 2013. № 84.

12. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14 лютого 2008 р. № 69 / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0069320-08> (дата звернення: 10.12.2018).

13. Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14 лютого 2008 р. № 62 / Міністерство внутрішніх справ України. *Офіційний вісник України*. 2008. № 21. С. 112. Ст. 615.

УДК 342.9

РОЗПОРЯДНИК ІНФОРМАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ОСОБИ НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Сибіга Олександр Миколайович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та банківського права
(Навчально-науковий інститут права
імені Князя Володимира Великого
ПрАТ «Міжрегіональна академія
управління персоналом»,
м. Київ, Україна)

У роботі аналізуються положення Закону України «Про доступ до публічної інформації», які стосуються змісту й видів розпорядника публічної інформації. Розкривається зміст розпорядника інформації як суб'єкта забезпечення реалізації права особи на доступ до публічної інформації, досліджуються матеріали практики, які свідчать про наявні в цій сфері проблеми, а також визначаються перспективні напрями подальших досліджень із цієї тематики. Констатується, що положення Закону України «Про доступ до публічної інформації» мають суттєві складнощі під час реалізації, адже процес виявлення суб'єктів, що підпадають під ознаки розпорядника інформації, іноді має творчий характер і супроводжується тлумаченням норм великої кількості нормативно-правових актів, які закріплюють статус органів державної вла-

ди, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів. Обґрунтовано, що до розпорядників інформації варто зараховувати виключно юридичних осіб, які, по-перше, визнаються суб'єктами владних повноважень, по-друге, фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, по-третє, виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, по-четверте, є суб'єктами господарювання та займають домінуюче становище на ринку, або наділені спеціальними чи виключними правами, або ж є природними монополіями в Україні.

Ключові слова: публічна інформація, забезпечення доступу до публічної інформації, розпорядник інформації, адміністративне судочинство.

INFORMATION ADMINISTRATOR AS A SUBJECT OF ENFORCEMENT OF THE HUMAN RIGHT TO PUBLIC INFORMATION

Sybiha Oleksandr Mykolaiovych,
Candidate of Juridical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of
Administrative, Finance and Banking
Law, (Volodymyr the Great Educational
and Scientific Institute of Law of JSC
“Interregional Academy of Personnel
Management”, Kyiv, Ukraine)

The paper analyses the provisions of the Law “On Access to Public Information” concerning the content and types of the administrator of public information. The author clarifies the content of the information administrator as a subject of enforcement of the human right to public information, studies empirical documents which confirm existing gaps in the sphere as well as defines promising directions for further researches on the subject. It is stated that the provisions of the Law “On Access to Public Information” have significant challenges during the implementation because the process of identifying subjects, which have the characteristics of the information administrator, is sometimes original and followed by an interpretation of the norms of a large number of regulatory legal acts which consolidate the status of state administration bodies, local self-government bodies and other subjects. It is substantiated that the information administrators should be associated exclusively with legal bodies which, first, are public officers; second, financed by the state, local budgets, the budget of the Autonomous Republic of Crimea; third, exercise delegated powers of public officers in accordance with a law or a contract, including the provision of educational, recreational, social or other public services; the fourth, undertakings which dominate at the market or are empowered with special or exclusive rights or are natural monopolies in Ukraine.

Key words: public information, provision of access to public information, information administrator, administrative procedure.

Становлення України як демократичної, соціальної та правової держави неможливе без ефективного здійснення суб'єктами владних повноважень, а також розпорядниками публічної інформації своїх обов'язків в інформаційній сфері. До того ж варто підкреслити, що право фізичної чи юридичної особи на доступ до публічної інформації реалізується в межах публічно-сервісних адміністративних відносин. Наприклад, І. Ковбас, який у працях розкриває сутність публічно-владних послуг як одного із засобів забезпечення державою реалізації прав людини, зазначає, що Конституцією

України визначено принципово нову роль держави в особі її органів, у відносинах із людиною – взаємної відповідальності, що має виявлятися в партнерських відносинах, у встановленні цивілізованого паритету між інтересами особи та держави [1, с. 3].

Проведення й розвиток публічно-сервісних відносин, у тому числі й в інформаційній сфері, – одна з основоположних цілей адміністративного права, яке з кінця 90-х років минулого століття поступово трансформується відповідно до основних напрямів реформи адміністративного права. Важливим напрямом у досягненні вказаної мети є забезпечення прозорості процесу підготовки і прийняття управлінських рішень, створення ефективного контролю за їх виконанням. Процедура забезпечення доступу до публічної інформації, яка передбачена Законом України «Про доступ до публічної інформації» [2], повинна бути прозорою й простою для фізичних і юридичних осіб, які хочуть отримати такий доступ. Діяльність же розпорядників публічної інформації за вказаною процедурою сприятиме належному рівню реалізації прав, свобод і законних інтересів особи в інформаційній сфері. Тобто розпорядники публічної інформації реалізують демократичну, правову, соціальну спрямованість нашої держави шляхом надання публічно-сервісних послуг у вигляді забезпечення доступу до публічної інформації.

Разом із тим на практиці завжди виникають питання щодо сфер використання норм Закону України «Про доступ до публічної інформації», адже розпорядниками публічної інформації можуть бути не тільки суб'єкти владних повноважень, а й інші суб'єкти, у яких така інформація знаходиться в розпорядженні.

У зв'язку з цим актуальною видається характеристика розпорядника публічної інформації як суб'єкта забезпечення реалізації права особи на доступ до публічної інформації.

Норми інформаційного законодавства та особливості їх реалізації, в тому числі в частині доступу до публічної інформації, досліджувалися в працях С. Алексєєва, О. Андрійко, В. Бачиніна, С. Братуся, В. Вешнякова, Б. Гоголя, О. Зайчука, А. Колодія, В. Копилова, Т. Костецької, А. Крусян, П. Кузнецова, М. Матузова, А. Міцкевича, П. Недбайла, А. Олійник, О. Петришина, О. Пушкіної, Л. Рудник, В. Сіренка, О. Скрипнюка, Т. Слінько, С. Стасюк, М. Травнікова, Т. Чубарук, Д. Шпенова та багатьох інших вітчизняних науковців.

Разом із тим у наукових працях акцентується в основному увага на теоретичних аспектах права на інформацію, видах інформації, гарантіях забезпечення реалізації права на доступ до інформації, менше уваги приділяється особливостям практичної реалізації положень національного законодавства про доступ до публічної інформації, в тому числі з питань визначення суб'єктів, які, відповідно до положень Закону України «Про доступ до публічної інформації», є розпорядниками публічної інформації.

Основними завданнями, розв'язанню яких присвячена стаття, є такі:

Здійснити аналіз положень Закону України «Про доступ до публічної інформації», які стосуються видів розпорядника інформації як суб'єкта забезпечення реалізації права особи на доступ до публічної інформації.

Дослідити матеріали практики та виявити проблеми, що виникають на практиці під час застосування положень чинного законодавства у сфері доступу до публічної інформації.

Визначити перспективні напрями подальших досліджень із цієї тематики.

Сучасні суспільні процеси вимагають стабільного та динамічного правового регулювання, результативність якого залежить від багатьох об'єктивних факторів, передусім від якості й послідовності реалізації правових норм у різних сферах життєдіяльності держави та суспільства, реалізації її форм і методів, а також процесу функціонування органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Тому метою адміністративно-правового регулювання є вдосконалення форм і методів

управлінської діяльності, встановлення й регламентація публічно-сервісних взаємовідносин в інформаційній сфері, а також дотримання, охорона, захист прав, свобод та інтересів у сфері доступу до публічної інформації.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» закріплює, що суб'єктами взаємовідносин у сфері доступу до публічної інформації є, з одного боку, запитувачі інформації, до яких належать фізичні та юридичні особи, а також об'єднання громадян без статусу юридичної особи, з іншого – розпорядники інформації та структурний підрозділ або відповідальна особа з питань доступу до публічної інформації розпорядників інформації [2, ст. 12]. При цьому в нормативно-правовому акті підкреслюється таке:

– право на доступ до публічної інформації гарантується в тому числі визначенням розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє (п. 2 ч. 1 ст. 3);

– розпорядник інформації зобов'язаний мати спеціальні структурні підрозділи або призначати відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації та оприлюднення інформації (п. 5 ч. 1 ст. 14);

– розпорядник інформації відповідає за визначення завдань і забезпечення діяльності структурного підрозділу або відповідальної особи з питань доступу до публічної інформації розпорядників інформації, відповідальних за опрацювання, систематизацію, аналіз і контроль щодо задоволення запиту на інформацію, надання консультацій під час оформлення запиту, а також за оприлюднення публічної інформації (ч. 1 ст. 16).

Спочатку складається враження, що розпорядник інформації та структурний підрозділ чи відповідальна особа – це два окремі й самостійні суб'єкти взаємовідносин у сфері доступу до публічної інформації, про що свідчать положення ст. 12 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Водночас положення ст. ст. 3, 14 і 16 Закону свідчать про те, що безпосереднім учасником правовідносин щодо забезпечення права на доступ до публічної інформації є структурний підрозділ чи відповідальна особа розпорядника інформації. Такий підхід законодавця зумовлений тим, що розпорядником інформації може бути виключно юридична особа, тоді як структурний підрозділ юридичної особи чи будь-яка її посадова особа не є розпорядником інформації. По-перше, розпорядник інформації зобов'язаний створювати такі підрозділи та наділяти відповідними повноваженнями посадових осіб, що передбачено в п. 5 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про доступ до публічної інформації», по-друге, цього вимагають стандарти управлінської діяльності, адже кожна посадова особа, кожен структурний підрозділ юридичної особи реалізує свою специфічну роль у її функціонуванні. Якщо всі структурні підрозділи юридичної особи чи всі її посадові особи будуть зобов'язані від імені розпорядника інформації забезпечувати доступ до публічної інформації, то це суттєво позначиться на ефективності функціонування юридичної особи в цілому. Відволікаючись на відповіді по запитах на отримання публічної інформації, структурні підрозділи й посадові особи будуть заощаджувати час на виконання своїх безпосередніх обов'язків. На цей факт частково звертається увага в Постанові Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації» від 29 вересня 2016 року № 10 [3]. Так, у п. 9.2 Постанови зазначається, що відокремлені структурні підрозділи, зокрема територіальні підрозділи апарату центральних органів виконавчої влади, є за статусом органами влади (тобто юридичними особами), а отже, розпорядниками інформації, що зобов'язані самостійно розглянути запит на інформацію без пересилання його до центрального органу виконавчої влади.

Тому, коментуючи положення ст. 12 Закону України «Про доступ до публічної інформації», варто підкреслити, що розпорядники інформації – це юридичні особи, які за своїм правовим статусом є розпорядниками публічної інформації, а структурний підрозділ або відповідальна особа з питань доступу до публічної інформації є спеціально створеною в системі управління організаційною одиницею, яка безпосередньо відповідає за опрацювання, систематизацію, аналіз і контроль щодо задоволення запиту на інформацію, надання консультацій під час оформлення запиту, а також за оприлюднення інформації, передбаченої законодавством.

До розпорядників інформації Закон України «Про доступ до публічної інформації» зараховує дві групи суб'єктів: 1) особи, які визнаються розпорядниками інформації; 2) суб'єкти господарювання, які прирівнюються до розпорядників інформації [2, ст. 13].

Такий підхід законодавця до класифікації суб'єктів, які є учасниками правовідносин щодо доступу до публічної інформації, дає змогу встановити основні ознаки, що притаманні розпоряднику інформації.

По-перше, розпорядником інформації завжди є юридична особа, що визнається суб'єктом владних повноважень. Сам термін «суб'єкт владних повноважень» є доволі дискусійним у юридичній науці. Наприклад, ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України закріплює, що суб'єкт владних повноважень – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт під час здійснення ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або надання адміністративних послуг [4]. Тобто звертається увага на те, що суб'єктом владних повноважень може бути не тільки орган, а і його посадова чи службова особа. Якщо ж звернутися до Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації» від 29 вересня 2016 року № 10 [3], то помітимо, що в п. 2.1 Постанови зазначається, що поняття «суб'єкт владних повноважень», яке дається в Законі України «Про доступ до публічної інформації», не охоплює собою посадових осіб і службових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування, оскільки за своїм статусом і колом повноважень вони не підпадають під розуміння органу державної влади та інших суб'єктів.

Це лише один із прикладів, коли законодавець наділяє різним змістом один і той самий термін. Суб'єкту правозастосовної діяльності, в тому числі суддям адміністративного суду, це доводиться враховувати під час вирішення конкретних справ.

Отже, можна зробити висновок, що розпорядником інформації є юридичні особи, які чинним законодавством визнаються суб'єктами владних повноважень, а саме: органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання. У зв'язку з цим не є розпорядниками інформації народні депутати України, депутати місцевих рад і Верховної Ради АРК, голови районних, обласних рад, сільський, селищний, міський голова, судді, прокурори, державні виконавці, тощо. Проблемним видається вирішення питання про те, чи є розпорядником інформації Президент України. Конституція України закріплює, що Президент є главою держави і виступає від її імені. Він обирається громадянами України на основі загального, рівного та прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років. Тобто Президент не є юридичною особою, водночас при Президентові України функціонує на постійній основі допоміжний орган – Адміністрація Президента України. Переконані, що відсутність Закону України «Про Президента України»

негативно позначається на ефективності системи стримувань і противаг у механізмі розподілу повноважень між гілками державної влади. Положень Конституції України недостатньо, щоб установити правовий статус посади Президента в Україні. Отже, вважаємо, що Президент України не є розпорядником публічної інформації, адже не відповідає вимогам п. 1 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Разом із тим Адміністрація Президента України відповідає вимогам п. 1 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації», а тому є розпорядником публічної інформації.

По-друге, розпорядником інформації завжди є юридична особа, що фінансується з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, але тільки в тій частині інформації, яка стосується використання бюджетних коштів. Наприклад, у Постанові Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації» від 29 вересня 2016 року № 10 зазначається, що комунальне унітарне підприємство утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності й входить до сфери його управління. На підставі цього робиться висновок, що інформація про використання коштів, розподіл доходів від надання послуг (продукції, товарів), виплати заробітної плати працівникам, використання вкладів і дотацій з бюджетів, інші витрати, прізвища, імена по батькові фізичних осіб і найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно, є суспільно необхідною, а комунальні підприємства є її розпорядниками [3].

По-третє, розпорядником інформації завжди є юридична особа, що виконує делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, але тільки в тій частині інформації, яка пов'язана з виконанням її обов'язків. Наприклад, до таких розпорядників інформації належать державні та комунальні заклади охорони здоров'я, головним призначенням яких є медичне обслуговування населення. Інформація щодо його здійснення є публічною, оскільки становить суспільний інтерес.

По-четверте, розпорядником інформації завжди є суб'єкт господарювання, який займає домінуюче становище на ринку, або наділений спеціальними чи виключними правами, або є природною монополією, але тільки в тій частині інформації, яка стосується умов постачання товарів, послуг і цін на них. Такі природні монополії існують у сфері транспортування нафти і нафтопродуктів трубопроводами; транспортування природного й нафтового газу трубопроводами; розподілу природного й нафтового газу трубопроводами; зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, який установлюється умовами та правилами здійснення підприємницької діяльності зі зберігання природного газу (ліцензійними умовами); управління повітряним рухом тощо [5, ст. 5]. Наприклад, у Зведеному переліку суб'єктів природних монополій, який складається Антимонопольним комітетом України, станом на 31 грудня 2018 року зафіксовано 246 найменувань суб'єктів господарювання, які є в Україні суб'єктами природних монополій [6].

До суб'єктів, які прирівнюються до розпорядників інформації, Закон України «Про доступ до публічної інформації» зараховує суб'єктів господарювання, які володіють: 1) інформацією про стан довкілля; 2) інформацією про якість харчових продуктів і предметів побуту; 3) інформацією про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися й загрожують здоров'ю та безпеці громадян; 4) іншою інформацією, що становить суспільний інтерес (суспільно необхідною

інформацією). Якщо перші три групи переліченої інформації не викликають сумнівів, адже вони мають більш-менш чітке змістове наповнення, то четверта група інформації, до якої суб'єкти господарювання повинні забезпечити доступ, характеризується змістовою невизначеністю. При цьому використовується оціночне поняття «суспільний інтерес», яке ускладнює як розуміння такого виду інформації, так і застосування норм закону в реальному житті. Навіть ст. 29 Закону України «Про інформацію», яка присвячена розкриттю змісту інформації, що становить суспільний інтерес, не дає повного уявлення про таку інформацію, а тому на практиці (й особливо в діяльності суддів адміністративного суду) буде мати місце тлумачення норм закону на власний розсуд і не завжди обґрунтований судовий розсуд. Закон України «Про інформацію» закріплює, що предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка: 1) свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; 2) забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод та обов'язків; 3) свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні й інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо [7, ст. 29]. У кожній людині (не є винятком у цьому сенсі і юристи-практики) свої уявлення про «можливість порушення» інформацією прав людини, а тому нас чекають суперечливі судові рішення, які пізніше дадуть змогу узагальнити судову практику з питань доступу до публічної інформації.

За результатами проведеного аналізу можна зробити такі висновки:

1. Положення Закону України «Про доступ до публічної інформації», які дають перелік розпорядників публічної інформації, на жаль, мають суттєві складнощі під час реалізації, адже процес виявлення таких суб'єктів іноді має творчий характер і супроводжується тлумаченням норм великої кількості нормативно-правових актів, які закріплюють статус органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів.

2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» серед суб'єктів, які вправі розпоряджатися публічною інформацією, виділяє дві групи: 1) особи, які законом визнаються розпорядниками інформації; 2) суб'єкти господарювання, які законом прирівнюються до розпорядників інформації.

3. Обґрунтовано, що до розпорядників інформації варто зараховувати виключно юридичних осіб, які, по-перше, визнаються суб'єктами владних повноважень, по-друге, фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, по-третє, виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, по-четверте, є суб'єктами господарювання та займають домінуюче становище на ринку, або наділені спеціальними чи виключними правами, або ж є природними монополіями в Україні.

Список використаних джерел:

1. Ковбас І.В. Публічно-владні послуги як засіб забезпечення державою реалізації прав людини: дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2011. 236 с.
2. Про доступ до інформації: Закон України від 13.01.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
3. Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації: Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 29.09.2016. URL: http://www.vasu.gov.ua/plenum/post_plenum/postanova_plenumu_10_29-09-2016/.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, 37. Ст. 446.

5. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 № 1682-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 30. Ст. 238.

6. Зведений перелік суб'єктів природних монополій: Офіційний веб-сайт Анти-монопольного комітету України. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=136411&schema=main>.

7. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.

УДК 342.9:347.2

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Сукманова Олена Валеріївна,
кандидат юридичних наук, докторант
(Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ, Україна)

У статті проаналізовано нормативно-правові акти у сфері адміністративно-правового захисту прав власності в Україні, що дає змогу припустити, що Конституція України закріпила основні засади здійснення захисту прав власності, законів України, а також підзаконних нормативно-правових актів, які впроваджують основи здійснення адміністративно-правового захисту права власності. Міжнародні джерела захисту власності успішно використовуються в Україні, що дає можливість розширити міжнародне співробітництво у сфері захисту прав власності та здійснювати координацію діяльності національної державної адміністрації, суб'єктів, які запозичують успішний міжнародний досвід, зокрема право власності на здоров'я, використовуючи національну та європейську прецедентну практику. Відзначається, що міжнародні джерела захисту прав власності успішно використовуються в Україні, що дає змогу розширити міжнародне співробітництво у сфері захисту прав власності, координувати національні органи державного управління на основі запозичення успішного закордонного досвіду, розвивати механізм державного управління захисту прав власності в Україні й загалом більш ефективно здійснювати адміністративно-правовий захист прав власності. Зроблено висновок, що у сфері захисту прав власності використовується прецедентна практика, як національна, так і європейська, яка чітко показує засоби захисту прав власності, аналізує і тлумачить механізм захисту прав власності, здійснює захист права власності. Кожна особа вимагає використання прецедентних джерел державного управління захистом прав власності на практиці всіма суб'єктами державного управління.

Ключові слова: адміністративно-правова охорона, закон, Конституція України, нормативно-правовий акт, право власності, правовідносини, принципи права, публічне адміністрування.